

Bulletin européen

Anul VIII, N. 78

Aprilie 1981

Noi Tracii

Fondator: Prof. Dr. Josif Constantin Drăgan

NOI CONSIDERAȚII DESPRE MONEDA «KOSON»

Gabriel Iliescu

Nici una dintre monedele antice descoperite în Dacia n-a suscitat atâtea discuții și controverse ca moneda de aur cu legenda "Koson" și monograma B.

Discutată și comentată încă din epoca medievală, Erasmus din Rotterdam în 1520 scria către Joannes Turzo: "Aureum numisma, multos exercuit"...(1).

Cunoscutul umanist transilvănean Stefan Zamosius scria către sfârșitul secolului XVI (1593) în *Analecta...*(Padova) că interpretările date pentru trei bărbați de o parte și vulturul de pe cealaltă parte a monedei sunt neconvingătoare, iar *legenda n-a putut fi explicată de nimeni* (2). Prima descriere corectă a acestei monede de aur o găsim la călugărul Mathesius Sarepta în Sibiu, în 1554: "Zu unseren Zeiten hat man in iSiebenbürgen ein Gewölb gefunden...das ist steckvoll geschlagene Goldgulden gelegen... auf einem andern stehen drei Bilder, darunter, wie ich lese, Koson, auf andern Seite ist *ein Phönix* in seinem Neste". (3)

Mulți alții s-au ocupat cu studiul "Kosonilor" de aur în secolele următoare. Printre aceștia menționăm pe custodele Cabinetului Numismatic din Viena, F. Neumann, care scria în 1783: Cui non cognitae monetae auae, quarum una parte Consul duobus stipatus lictoribus procedit subscriptio nomine Koson; altera sertum tenet aquila" (4).

În jurul monedelor “koson” s-au iscat atâtea discuții și controverse și mai stăruie încă atâtea semne de întrebare. Discuțiile s-au purtat nu numai în jurul timpului ca atare, cu combinație de elemente romane și grecești, ci și asupra semnificației inscripției, asupra locului de batere și apartenenței lor. Nu s-a ajuns nici până acum să se precizeze locul de batere, emitenții și nici ce semnificație poate să aibă inscripția. Adesea a fost și încă mai este pus la îndoială caracterul lor dacic și chiar acela de “monedă”.

Nu este în intenția mea de a face un studiu complet despre “kosonii” de aur, în fața atâtor semne de întrebare și incertitudini, semnalate de antecesori, timp de *aproape 500 de ani*, ci de a semnală perspectivele noi care s-ar deschide analizei și sintezei, în continuare a problemei “Kosonilor” prin *analiza hermeneutică* a acestei “ermetice” monede.

Dar mai întâi să precizez ce anume mă îndreptățeste să abordez această problemă.

Intr-o publicație recentă (11) “Medalie Burebista?” analizăm succint posibilitatea identificării pe o medalie antică dacică de tipul “octodrachmă” de argint, a figurii marelui rege Burebista, tot cu unul din simboluri și cel mai important, vulturul.

Mai ales că legenda cu litere grecești: S(ARMI)-Z(EGETUZA)-D(ACICA)-M(EGALU) sau M(EGISTI) sugera pe constructorul măreței cetăți dacice.

Așa că eram “sensibilizat” asupra aspectului hermeneutic al problemei. Am și prezentat comparativ vulturul “Kosonilor” cu un simbol care apare pe moneda Dacilor în “succesiune” probabilă pe ambele piese, mai ales că pe amândouă găsim scrierea greacă.

Astfel am ajuns și la studiul “Kosonilor”. Desigur că simbolurile se prezintă pe moneda “Koson” - eclectic și sui generis.

Majoritatea cercetătorilor au stabilit că în cazul monedei “Koson” aversul prezintă *imaginea vulturului heraldic, al păsării “Phönix” după cum se exprimă atât de poetic Mathesius Sarepta.*

Imaginea vulturului heraldic a fost inspirată de pe denarul roman al lui *Pomponius Rufus* din anul 71 î.e.n. (Babelon și Sydenham), dar de astădată capul vulturului privește spre stânga nu spre dreapta, ca în denarul roman; aripile ușor deschise, ține în gheara dreaptă o cunună și șade cu piciorul stâng pe un sceptru; împrejur cerc perlat (fig. 6).

Reversul monedei “Koson” prezintă cele trei personaje umane în “monom”, în mers hieratic, spre stânga. Personajul principal este între două altele, unul îl precede, altul îl urmează, de tipul “lictor” la Romani. Simbolul multiplu uman este luat de pe denarul cu consulul roman L.I. Brutus (bătrânul), anul 44 î.e.n.; cronologie mai probabilă stabilită după Babelon (fig. 5).

În exergă legenda cu litere grecești “Koson”, iar în câmpul din stânga în fața primului “lictor”, monograma B; împrejur cerc perlat.

Care ar fi semantica hermeneutică a monedei de tip “Koson”? În “limbaj” hermeneutic general o interpretăm ca fiind o “monedă-medalie” comemorativă pentru a distribui ca *dar și recompensă* vârfurilor conducă.

LEGENDA FIGURILOR

1. "Kosoni" de aur cu monograma B.
2. "Kosoni" de aur fără monogramă.
3. "Koson" de aur cu greșală de gravare.
4. "Koson" de aur cab. num., New-York.
5. "Koson" de aur cu greșeli de gravare.
6. "Koson" de aur barbarizat .

toare de către un dinast geto-dac din perioada imediat următoare dispariției lui Burebista. Este o “monedă” comemorativă care ne prezintă pe avers *vulturul heraldic* - “vulturul Carpaților ocrotitor” -; moștenire spirituală a marelui Burebista - “vulturul”, care continuă să vegheze la unitatea neamului dac din “Sânul lui Zamolxis” (11).

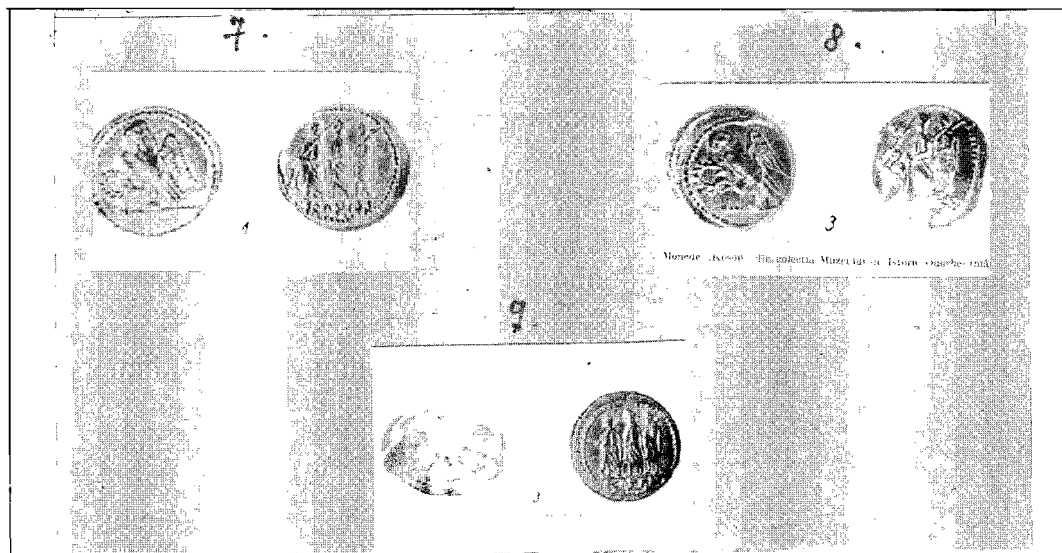
Din această cauză - de “consecratio”-capul vulturului a fost modificat spre stânga după simbolul roman (adică spre trecut). Simbolul uman de pe revers interpretat prin spiritualitatea dacică nu putea reprezenta decât o scenă de ritual magic: *Noul conducător (Basileus) din neamul Koson este condus de doi “preoți-lictori” pentru a fi sacralizat cu cununa și sceptrul marelui Burebista - “Vulturul”*.

Noi știm din istorie că lui Burebista i-a succedat la “Sarmizegetusa-Dacica” preotul-rege Comosicus.

“Legenda “Koson” îl reprezintă oare pe acesta (numele său începe tot cu literele CO) sau este vorba de un nume dinastic (de neam). Legenda cu litere grecești își păstrează mai departe “ermetismul” ei, sau ar fi posibil să interpretăm lingvistic “B. Koson” ca o abreviere simpatetică - de pronunție - a unei dinastii de neam, pornind chiar de la numele lui “Comosicos - Co-son”, și mai exact “Basileos-Koson”.

În orice caz baterea unei monede de aur în Dacia în perioada imediată după Burebista reprezintă prin ea însăși un mesaj hermeneutic că în testamentul său politic figura și necesitatea baterii unicei monede de aur “Koson”; “un ultim apel la unitate” realizat în vremurile de restrînte care anunțau preponderența “Romei”.

Astfel cred că trebuie interpretată simbolistica hermeneutică a monedei “Koson”.

7. “Koson” de aur cu monograma B. (Odorhei).
8. “Koson” de aur fără monogramă (Odorhei).
9. “Koson” de aur fără monogramă (Deva).

Legăturile pe care le-au făcut unii cercetători între apariția monedei “Koson” și prezența lui Brutus în Tracia înainte de bătălia de la “Philipi” din anul 42 î.e.n, ni se par cu totul întâmplătoare și ne semnificative.

Nicolae Iorga se raliază tezei generale a lui M. Bahrfeldt când afirmă că Dacii au avut monede de aur și susține chiar că *singura monedă dovedită până azi pur dacică este tocmai moneda “Koson”* (8)

Naigebdur a remarcat că monedele “Koson” au o culoare aurie deschisă, identică cu cea a aurului ce se extrage din minele de la Abrud și Roșia (7).

Stilul decadent al unora din exemplare nu indică în mod necesar o perioadă lungă de emiterie (J. Winkler) (9).

Emisiunile cu monogramă par să fie anterioare celor fără monogramă (Max. Bahrfeldt), ceea ce ar arăta că monograma nu era esențială, aproape totul devenind evident prin interpretarea simbolurilor.

Legenda “Koson” este oare un *genitiv plural*, sau mai degrabă un nominativ singular? Noi opinăm pentru prima posibilitate, după cum am arătat mai sus.

În concluzie împreună cu Iudita Winkler și Octavian Iliescu, socotim “Kosonii” *monede dacice bătute după modelul denarilor romani republicani* (9) iar acest simbol - vulturul heraldic - o moștenire spirituală care culminează cu “apoteoza lui Burebista - Kosonii”, cel mai important fenomen monetar apărut în Dacia preromană.

BIBLIOGRAFIE

1. *Erasmus din Rotterdam*, (Liber, XV, epistola, II); *Epistolarum opus complectens universos...*, Basilese, 1558, p. 473.
- 2: *St. Zamosius*, *Analecta Lapidum vetustorum et nonnullarum in Dacia antiquitatum* (Padova), 1593, p. 101-102.
3. *Citat după F.X. Hene*, *Beitraege zur dacischen Geschichte*, Hermannstadt, (Sibiu), 1836, p. 84 (“Mathesius Sarepta in Jahr 1554 in seiner zweiten Predigt, p. 22).
4. *F. Neumann*, *Populorum et regum numi veteres inediti*, Vindobonae, 1783, p. 128.
5. *E. Babelon*, *Description historique et chronologique des monnaies de la République Romaine (monnaies consulaires)*, Paris-Londres, 1866, p. 114.
6. *T.R. Broughton*, *The Magistrates of the Roman Republic*, New-York, 1955, p. 449.
7. *J.F. Neugebauer*, *Dacien*, Kronstadt (Brașov), 1851, p. 254.
8. *M. (V.) Bahrfeldt*, *Über die Goldmünzen des Dakerkönigs “Koson”*, p. 15, Halle (Saale), 1923.
9. *Iudita Winkler*, *Considerații despre moneda “Koson”*, S.C.I.V., tom 23, Nr. 2 Buc., 1972, p. 173-199.
- 10: *Octavian Iliescu*, *Caiet Selectiv*, 12, p. 280.
11. *Gabriel Iliescu*, *Medalie Burebista (?)*, Buc., “Flacăra”, Anul XXIX, Nr. 18 (1299), 1, V, 1980.

NOTE PRIVIND TRADIȚIA PELASGICA IN JURUL MARIII ADRIATICE

(urmare)

Totuși, pentru respectarea corectitudinii metodice, chiar dacă ne menținem legați de mărturia lui Hellanicos, se naște spontan o întrebare. Având în vedere că astăzi specialiștii sunt în general de acord că cultul eroilor din “nostoi” (Antenor și Diomede în bazinul adriatic sau Aeneas și Ulise în Marea Tireniană) ne poartă prin originea lor cea mai îndepărtată la o frecventare pregrecească a Occidentului în era miceniană, putem să plasăm tot în această epocă și dându-i caracter de istorie și exodul dinspre Orient spre Occident a unor ginți pe care izvoarele antice le etichetează în mod ambiguu ca “pelasgice”? Puteam oare vedea, în tradiția lor, de-a lungul celei mai vechi meditații istoriografice, amintirea confuză a migrațiilor de neamuri pregrecești către Occident pe vremea diasporei miceniene, pe drumuri deja străbătute de negustori-navigatori izolați? O atare ipoteză n-ar fi infirmată nici de considerațiile generale asupra cronologiei fenomenului pelasgic și nici de dezbaterile critice actuale; care, deși nu e unanimă asupra numelui Pelasgilor, totuși în esență e, în general, de acord să le atribuie existența istorică. Problema rămâne încă deschisă și o explicație globală în acest sens (care să presupună un fel de micenizare a tuturor neamurilor, care au migrat dinspre răsărit spre apus, și pe care tradiția le etichetează ca “pelasgice”) nu se poate propune, chiar dacă azi în Italia problema pelasgică poate fi greu despărțită de cea a precolonizării grecești. Dar, chiar dacă ne-am baza exclusiv pe unica pagină a lui Hellanicos, care a conferit fără nici o ezitare realitate istorică Pelasgilor întemeietorii ai așezării Spina I, nu mi se pare că întâmpină obstacole deosebite ideea că în acest izvor se reflectă amintirea istorică a unor etnii pregrecești, deplasându-se către Occident în timpul dezmembrării regatelor ahee, în același timp sau paralel cu neamurile miceniene, și care au străbătut itinerarii comerciale deschise de către purtătorii cultului lui Antenor și Diomede. De altfel, însăși “istorizarea” Pelasgilor, pe care o stabilește Hellanicos, ar putea să-i identifice cu (Pelasgii(-Teutani, întemeietorii Pisei, înainte de Etrusci, și *graece loquentes* cum spune Caton (cfr, 45° P2): neamuri de origine ilirică

(după Giovanni Pugliese Carratelli), recent influențate de o cultură elenică, interesate de diaspora miceniană în Occident. În orice caz, în aria deltei Padului (chiar fără să ne oprim la indicii de toponimie, cu interpretare nesigură), această teză ar putea fi confirmată, printr-o întreită suprapunere de date, cu semnificație istorică, care nu se pot ignora, nici separa în mod arbitrar: 1) tradiția pelasgică; 2) tradiția de cult relativă la eroii din “nostoi”; 3) documentația arheologică miceniană, care ne aduce către sfârșitul epocii regatelor aheene.

Această ultimă dată a fost descoperită recent. La Fratta Polesine, în aria nordică a deltei Padului, au fost aduse la lumină numeroase produse de manufactură de ambră baltică, care, tipologic, pe baza unor confruntări cu exemplare analoage din tezaurul de la Tirint, ar fi aparținut Miceneului III C (11509-1050 î.e.n.). Faptul e de mare interes. Confirmă astfel pentru epoca protoistorică, existența unei pieți de ambră în delta Padului și aduce noi argumente în studiul pătrunderii miceniene în bazinul Adriaticii.

În lumina celor de mai sus, făcând apel încă odată la indiciile legate de cult, trebuie să ne oprim atenția asupra unui alt fapt important. La Abano, între delta Padului și teritoriul venet există cultul lui Gerion: în aceiași ani, găsim atestări pe scară largă a miturilor lui Antenor și Diomedea. Se pare că aici este și ultima etapă parcursă de neamurile, care de-a lungul unui itinerar adriatic oriental, purtau aceste mituri. Cultul lui Gerion, după cum se știe, e legat de legenda lui Heracle, atestată de altfel și în bazinul Adriaticii, și mai precis, legat de cea de-a zecea muncă a eroului, reîntors din ținuturile Tarteșilor cu o pradă de turme furate.

Acest cult ce se găsește într-o arie periferică față de itinerarul italic parcurs de erou cu turmele furate și care se prezintă în plus, cu o valență autonomă (legat de Gerion și nu de Heracle!) are o semnificație cu totul deosebită. Cultul lui Gerion de la Abano se bazează pe fenomene naturale legate de îngrijirea sănătății. Gerion nu apare aici ca un monstru, ca în legendele grecești și etrusce, cu trei capete sau ca un monstru uriaș înaripat cu trei corpuri, care inspiră frică muritorilor, ci ca un zeu binefăcător, care sălăjluiește pe lângă izvoare termale, protector al invalizilor și sfătuitor al oamenilor fricoși. Emanuele Ciaceri a observat că tipologia lui Gerion de la Abano, amintește de cultul pe care această divinitate l-a avut la Agirio din Sicilia, dar ar fi o naivitate să punem azi în relație cele două culturi cu politica de expansionism adriatic a lui Dionisos cel Bătrân din Siracusa. În privința atestărilor de cult e necesară o cercetare mai serioasă. Legătura cu Sicilia există desigur, dar, după părerea mea, în sens invers: cultul n-ar fi fost exportat din insule în epoca istorică, ci importat în epoca protoistorică de către Siculii de origine iberică, care locuiau pe litoralul de nord și de mijloc al Adriaticii în cea de-a doua jumătate a mileniului al doilea.

L. Braccisi

(va urma)

CERCUL «DECENEU» PENTRU STUDIAREA LIMBII SI SCRIERII DACE

I

În cadrul aniversării zilei de 1 decembrie 1918 a avut loc la Ateneul Tineretului din București (Aleea Alexandru, nr. 38, sectorul 1), prima reuniune publică a cercului pentru studierea limbii și scrierii dace. Au susținut comunicări: N. Copoiu, *Gândirea președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la Istoria poporului român și rolul său în promovarea cercetărilor de istorie veche*, lucrare care subliniază că putem astăzi vorbi despre o mare istorie a Daciei care încă nu a fost scrisă...putem pune în dezbatere problema limbii dace...poate limba cea mai veche a continentului nostru. Tot el atrage atenția asupra conviețuirii unora dintre Daci cu coloniștii - "fenomenul nu are nimic de excepție, numai că el trebuia denumit *dacizarea coloniștilor*"; L. Petrina: *Limba dacă - argument principal al permanenței noastre pe teritoriul Daciei* - evidențiază o anumită contradicție între poziția academică a istoricilor și filologilor, care deși recunosc că "Dacii alcătuiesc baza etnică a poporului nostru" și că numărul cuvintelor de origine dacă este destul de mare (170-180) iar prezența dacei în limba română nu se limitează la lexic, ci cuprinde și fonetica, morfologia, sintaxa au o nejustificată reținere în punerea în lumină a limbii dace; P. Fonciulescu - *Conștiința națională la Daci* - "La numai 12 ani de la încheierea războiului din 105-106, împăratul Hadrianus intenționa să părăsească Dacia în fața răscoalelor autohtonilor, dar a fost oprit de prietenii săi". Între 245 și 249 acțiunea Carpilor se remarcă prin caracterul ei net strategic: "distrugerea întregului sistem de apărare roman în vederea scopului final, care era eliberarea completă a Daciei".

Etimologia cuvântului *Ardeal* a fost dezbătută într-o suită de comunicări cu o bogată argumentație de către cercetătorii *Corneliu Belcin* (în zona italo-panonico-dalmatică, după cum ne informează Strabon, contemporan cu Burebista, avem un nume de oraș *Ardea*, nume de țară *Ardia* și nume de popor *Ardiael*), poetul *Ion Gheorghe* - acum în calitate de meticolos cercetător - se sprijină pe documentele referitoare la "începuturile civilizației dace"; N. Miulescu (*Ardeo* în limba latină înseamnă "a uda", Ardealul fiind țara cu ploi multe), Iordache Moldoveanu (*Ardeal*: munte, deal, cuvânt românesc de origine geto-dacică compus din două teme: *ar* și *deal*, străvechi, de mii de ani - așa se explică de ce tot neamul românesc spune *Ardeal* și nu *Transilvania*, nume născut în urma venirii armatelor

romane - . A se vedea și Wolf: “*Das rumänische Ardeal; Ardeal ist der uralte Landename Dakiens*”, adică Ardealul este numele străvechi al Daciei); poetul *Nichita Stănescu* propune o interesantă ipoteză de lucru pentru cercetarea limbii pornind de la existența grupurilor consonantice specifice; el oferă auditorului o surprinzătoare și emoționantă poezie alcătuită din limba secolului XIV reconstituită; Dumitru Șerbu - premisele teoretice științifice necesare unor astfel de cercetări. Cercul de studiere a limbii și scrierii dace a primit din partea cercetătorului Vasile Bologa din Baia Mare comunicarea “Decebal Preacinstitul” - comentariu original pe marginea inscripției “Decebalus per Scorilo” - și va continua să primească studii și note informative de la cercetătorii din provincie.

Aniversarea Unirii și prima manifestare științifică publică au fost susținute și de prezența poezilor George Alboiu, Teofil Bălaș, Bălaș Moldoveanu, Ion Gheorghe, Gavrilă Mihai, Iulian Neacșu, Gheorghe Pituț, Pop Simion, Nichita Stănescu și actorul Ion Caramitru. Directorul Ateneului Tineretului A. Boeriu a mulțumit publicului, cercetătorilor și poezilor pentru reușita reuniunii.

II

De atenția cuvenită s-au bucurat și datinile de iarnă, prin contribuția cercetătorilor C. Belcin, Gh. Gabriel, P. Gălășanu, dr. G. Maksutovici, T. Moldoveanu, N. Miulescu, Silvia Păun, L. Petrina, V. Oghină, Romulus Vulcănescu, S. Cristurescu (Considerații pentru reconsiderarea lui Moș Crăciun), Cornelia Velcescu (în cadrul aceleiași teme, despre vechi nume ale poporului român, vechi inscripții și hărți, poli magnetici și evacuări magmatice).

III

În ultimii ani au fost scrise cărți și studii apreciate de către profesori universitari și de către valoroși cercetători din țară și din străinătate, în care găsim argumente în favoarea existenței în limba noastră nu numai a 180-200 de cuvinte dacice, cum se credea, ci a câtorva sute. Se argumentează de asemenea existența în limba română actuală a câtorva mii de cuvinte dace. Unele studii și cărți demonstrează că limba română actuală este continuarea directă și neîntreruptă a limbii strămoșilor noștri, a Dacilor, ocuparea temporară doar a unei treimi din Dacia neafectând continuarea limbii băștinașilor. De asemenea s-au descoperit o sumă de erori în dicționarele noastre etimologice, în care cuvinte dace și cuvinte latine sunt socotite, cu o inexplicabilă ușurință, ca având altă origine. Revizuirea etimologiilor din Dicționarul Limbii Române se impune cu necesitate. Inscripțiile geto-trace și-au găsit de asemenea locul cuvenit în volume, încă în manuscris. (De ce și acestea în manuscris? În interesul cui încă tot în manuscris?!)

Cercul “Deceneu” deși s-a înființat de abia o jumătate de an, are

deja o bogată activitate. La secretariatul științific s-au depus zeci de studii, din București și din provincie (au primit numere de înregistrare) cât și informații asupra unor volume gata pentru tipar (unele de mulți ani. De ce gata pentru tipar de mulți ani și nu sub tipar sau apărute?). De asemenea unii autori au oferit cercului câte un exemplar din lucrările lor.

Acest cerc înmănunchează și elevi de liceu A. Madgearu, de la liceul "Mihai Viteazu" a susținut o lucrare care a întrecut cu mult așteptările; profesori de liceu sau universitari, cercetători de diverse specialități, tineri și mai vârstnici, animați de pasiune, care și-au propus să contribuie cu onestitate, prin documentare și argumentare, la studierea limbii dace, a rolului și ponderii ei în cadrul limbii pe care o vorbim. Nu ne îndoim, având în vedere noutatea și importanța unor astfel de cercetări că presa va oferi spațiu mai mare pentru membrii cenaclului "Deceneu". Mulțumim deja revistelor "Flacăra", "Săptămâna" și "România pitorească".

Cercetătorii cercului "Deceneu" și-au propus să invite în mijlocul lor mai mulți lingviști din mediul academic - universitar, atât pentru a audia expuneri cât și pentru a soluționa împreună probleme de interes științific.

IV

Sfera metodei și sistemului pentru dovedirea originii dace a unor cuvinte românești este completată cu o serie de componente ignorate până acum de lingvistică: "Din limbile vorbite în sudul Franței și în zona Munților Pirinei unde există din timpurile străvechi o populație de origine dacică, nu se prezintă nici o etimologie, deși ele conțin multe cuvinte identice cu cele românești și au același sens. Pentru acestea se prezintă însă etimologii slave, maghiare, turcești, bulgărești, sârbocroate, țigănești, etc. În ceea ce privește metoda de referință ea trebuie să fie cu adevărat comparativ-istorică. Este necesar deci a se întocmi studii lexicale comparative în care să fie incluse cu prioritate latina arhaică, dialectele italice ne-romane (umbrian, osc, ligur, sabin, falisc, friulan), limba albaneză, limbile occidentale și dialectele lor, ignorate total până în prezent (Occitana și Gascogne, catalana, eskuara, portugheza, spaniola, dialectele românești din afara granițelor României (macedo-român, megleno-român, istro-român), limba elină cu dialectele ei (dorian, ionian, aheian, koine), limbile neo-latine din Elveția (rettoromana, romanșa etc.), langue d'oc și langue d'oïl din perioada evului mediu. De asemenea trebuiesc cercetate și alte limbi înrudite: limba celto-galică, hitită, limbile indiene (sanscrita, vedica), limba lituană, limbile iraniene vechi (scita, vechea persană, sarmata, avestica) și cele noi (persana modernă, curda etc.), limba sardă, tohari-că, armeană" (P. Tonciulescu, *Metodă și sistem în dovedirea originii dace a unor cuvinte românești* - comunicare susținută în cadrul cercului "Deceneu").

Tot în acest cadru al muncii metodice și sistematice de cercetare s-a atras atenția asupra necesității folosirii dicționarului sanscrito-francez (Biblioteca Academiei) și sanscrito-român, de la finele cărții "Originea daco-

tracă a limbii române”, de Marin Bărbulescu. “Dacă am ignora dicționarul sanscrito-francez, am putea cădea în greșala unora dintre filologii noștri care au scris că cuvântul “caraghios” este de origină turcă, dar în dicționarul turco-român nu există, în schimb îl aflăm în dicționarul sanscrito-francez (Pănea C., *Considerații asupra limbii dace* - comunicare depusă la secretariatul științific al cercului “Deceneu”).

Pentru îmbogățirea sistemului și metodei de lucru și-au anunțat contribuția și alți cercetători.

V

Membrii cercului “Deceneu” prin comunicările științifice asupra operei lui Nicolae Densușianu și-au propus să determine editurile din țară la o grabnică reeditare a cărții *Dacia preistorică*. Marele nedreptățit va trebui să fie redat națiunii române, pe care a iubit-o atât, încât întreaga sa viață este o pildă de dăruire totală, un exemplu de urmat.

Incepând cu 27 martie 1981, în sala Muzeului de istorie a Municipiului București (unde au loc ședințele de lucru și de comunicări, bilunar, vinerea, a doua și a patra zi din lună, la ora 18) marele nedreptățit a fost aniversat printr-o sesiune științifică.

Iată lista cercetătorilor, anunțată în presă, publicului larg, înscriși cu comunicări: Ion Gheorghe, Nicolae Copoiu, Pandelescu, Liviu Petrina, Paul Tonciulescu, Ovid D. Densușianu, Nicolae Florei, Gheorghe Marinescu Dinizvor, Nicolae Paul Mihail, Nicolae Miulescu, Radu Nițu, Nichita Stănescu, Corneliu Belcin, V. Cărăbiș, Constantinescu-Caracăl, Marius Constantinescu, C. Iordache, Paul Lucescu, Virgil Oghină, Silvia Păun, Dumitru Șerbu, I. Chițimia.

În mijlocul membrilor cercului “Deceneu”, ca invitat de onoare s-a aflat și cunoscutul om de știință Josif Constantin Drăgan, care a conferențiat despre importanța *Daciei preistorice*, pentru propășirea națiunii române, anunțând într-o atmosferă de profund entuziasm, reeditarea de către Editura Nagard din Roma, a capodoperei lui Nicolae Densușianu. O parte din cei prezenți au regretat faptul că în librăriile bucureștene n-au mai găsit, fiind epuizată, cartea lui J.C. Drăgan “Prin Europa”, pentru a cere autografe.

H. Delavrancea-Gibory, membră fondatoare a cercului “Deceneu” a încheiat sesiunea de comunicări propunând ca una din străzile din zona centrală a capitalei României să poarte numele lui Nicolae Densușianu.

Membrii cercului “Deceneu” și simpatizanții, în minutele de dinaintea ședințelor de lucru, împlinesc o simplă formalitate scriptică pentru a-și asigura cumpărarea volumului *Dacia preistorică* de Nicolae Densușianu, în urma cărui fapt editorul va primi o corespondență bogată. Pentru membrii cercului “Deceneu” și pentru simpatizanți, cercul “Deceneu” se va preocupa de primirea cu prioritate a *Daciei preistorice*.

Gavrilă Copil

SATUL MALADIA: UN SAT DACIC?

Vasile Mocanu-Vetișanu

Cea dintâi întâlnire a “Fiilor Satului” din satul Mălădia (Jud. Sălaj), a avut loc, nu întâmplător, în 5 octombrie 1980, în anul în care s-au împlinit 2050 de ani de la constituirea primului stat dac centralizat și independent, sub regele Dacilor, Burebista. E un prilej fericit pentru noi să ne îndreptăm atenția spre vremurile cele vechi și să căutăm în desimea anilor de când anume datează așezarea satului Mălădia.

Deoarece nu există documente scrise pentru timpurile ce merg cu mii și mii de ani în urmă, ne vom folosi de ceea ce ne va spune graiul pământului, căci după cum strămoșii cunoșteau întâi pământul pe care trăiau, și noi putem cunoaște pe strămoși prin pământul pe care au trăit și ni l-au lăsat cu toate ale lui moștenire.

De la început, se poate spune că Mălădia a fost o așezare dacică, o vatră strămoșească, din cele mai îndepărtate timpuri. Pe ce ne sprijinim afirmația de mai sus? În primul rând, pe rădăcina cuvântului *Mal*, care, așa cum arată specialiștii este de origine dacică. I. I. Russu, în *Limba Traco-Dacilor*, ediția a II-a, apărută în Editura Științifică, București, 1967, la pag. 110, înscrie între cuvintele dacice “*baciu, baltă, brad, Brusture, curpăn, gard* și altele, și cuvântul *mal*, însemnând deal, munte, și ajunge la concluzia că “toponimia” teritoriilor traco-dace a fost preluată aproape integral (dată fiind continuitatea așezărilor respective) de către ocupanții romani. Pentru a se deosebi de localitatea cu același nume din zona Șimleului, adică de satul *Mal*, s-a adăugat “*dava*”, devenind *Maledava*, apoi sub influența romană *Maladia*, iar sub dominația austro-ungară, pentru a nu-și schimba vechea rădăcină *Mălădia* s-a numit *Maladé*. În limba străbunilor daci, “*dava*” însemna “loc”, “așezare”, “cetate”. Așa de pildă, la Șimleu, pe Măgură, exista cetatea “*Dacidava*”, adică așezarea Dacilor.

În al doilea rând, dovada așezării dacice *Maledava* ne-o oferă însăși locurile deluroase și pădurile mari care existau cândva aici, la Mălădia, și care corespundeau în cel mai înalt grad felului de a trăi și a munci al Dacilor care, spune cronicarul Annaeus Florus, trăiesc “*nedezlipiți de munți*” și le place mult lucrul lemnului. Dealul cel mai mare pare să fie “*Șutacul*”, în jurul căruia s-au așezat întâi localnicii, iar dintre pădurile cele mari, se știe de *Ponihoasa*, ce acoperea toată pășunea de la Părăul cel Rău și Văgaș, până dincolo de Iertaș. Se spunea despre Daci că sunt “*oameni pădureți*”, adică iubitori de pădure, de unde și doinele românești care de obicei, încep cu frunză verde. Mai mult, aproape jumătate din satul Mălădia poartă și astăzi numele de “*Pădureanu*”, ca semn străvechi al obârșiiilor și legăturii noastre cu pământul.

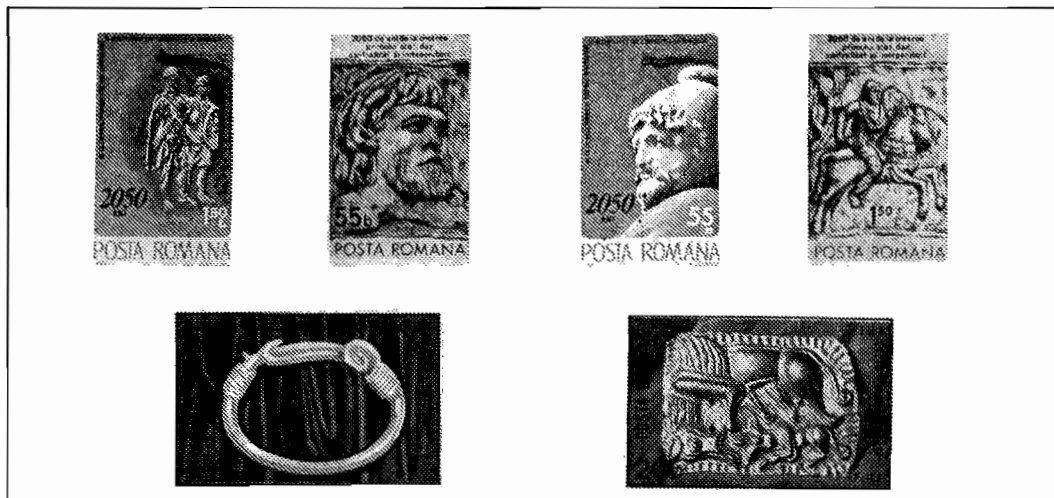
În fine, un al treilea și ultim argument îl aflăm în tradițiile cele mai

îndepărtate ale satului, în portul și în obiceiurile locului. Se știe și azi, de către cei mai vârstnici că bătrânii de demult, Pavălu Borciului, Sârbu, Borleanu și alții, purtau părul mare, rețezat pe frunte, așa cum au Dacii de pe *Columna lui Traian* din Roma. Mai era obiceiul ca oamenii să poarte gube mari de lână, cioareci țesuți sau pantaloni largi pe picior (poale, cum li se spunea), ca Mihaiu Văsălichii, Niculaea Tomii, care toate fac parte din portul cel vechi al Dacilor. Cu astfel de tradiții s-a păstrat satul și numele lui neschimbat și nestrămutat, căci “cel ce este rădăcină nu se mută” spune legea veche, ci rămâne statornic în ale lui.

Desigur, la cele de mai sus am putea adăuga și o serie de preocupări și îndeletniciri specifice Mălădenilor, de la agricultură la lucrul în lemn, practicat mult de Șfaițaru și Traianu Rusendii, la creșterea animalelor, facerea din lut a caselor prin care a dăinuit o anume legătură cu moștenirile strămoșești, și pământul cu locurile și cu tot ce s-a păstrat aici la Maledava - la Mălădia - până în zilele noastre.

ISTORIA POPORULUI ROMAN ÎN FILATELIE

Filatelicia românească din ultimele decenii a dedicat numeroase emisiuni marilor momente care marchează permanența unui popor muncitor, curajos și drept, ce a trăit între Carpați și Dunărea de jos din cele mai vechi timpuri și până în prezent, când afirmarea independenței și suveranității naționale într-o lume mai bună și mai dreaptă este idealul cel mai scump, una din direcțiile fundamentale care materializează o politică externă dinamică și consecventă. Un exemplu din cele mai concludente este timbrul consacrat celei de-a 2050-a aniversări a creerii Statului dac centralizat și independent. Evocarea ilustrată a făuritorilor neamului românesc, a personalităților remarcabile al căror nume se leagă de străvechi forma-

țiuni statale în ținuturile carpato-dunărene, prețioase piese arheologice ce reconstituie convingător o civilizație remarcabilă, fruct al talentului, îndemnării și muncii creatoare proprii Geto-Dacilor și apoi Daco-Românilor.

Documentele vechilor timpuri, știința istoriei și instrumentele sale de verificare dovedesc că formațiunile statale de acum 2050 de ani sunt efectul unui înalt nivel de dezvoltare a uniunilor tribale geto-dace și al aspirației generale spre unitate, cu atât mai mult cu cât evoluțiile regionale impuneau garanția capacității defensive împotriva pericolelor externe. În emisiunile editate de către Poșta Română în 1978 și 1980, figura legendară a strămoșului nostru dac Burebista, care sugerează demnitate, curaj, îndrăzneală, e însoțită de imaginile luptei pentru apărarea pământului natal, relevând un efort enorm, devenit caracteristic istoriei românești, acela de a menține entitatea națională până în timpurile moderne, când țara și-a afirmat ireversibil deplina independență și suveranitatea. De la Burebista, ideea unității poporului și a unității de luptă pentru dreptul la o existență independentă s-a îmbogățit, adesea prin sacrificii enorme și sub oprimare străină. Și asta cu atât mai mult cu cât locuitorii de demult ai ținuturilor noastre de azi trebuiau să-și apere realizările economice și o viață spirituală remarcabilă, o civilizație de avangardă în spațiul sud-est european.

Ultimele timbre emise în 1978, din seria "Civilizația geto-dacă" prezintă unele piese ale tezaurului Cucuteni-Iași și Dersca-Botoșani. Capacitatea de a produce astfel de obiecte - reflectată într-o manieră inspirată în timbrele menționate - este o consecință a gradului de dezvoltare economică și socială a Geto-Dacilor, într-o evoluție istorică în care opera politică a regelui Burebista de a uni formații care coabitau în spațiul carpato-dunărean într-un stat centralizat rămâne un moment memorabil al începuturilor poporului român.

Articol reprodus din "Lumea", nr. 9, 1981.

NEPOTI DE TRACI

Cu paña, între ceilalți camarazi,
Te cânt cum te cântam și ieri, și azi,
Pământ natal de aur și de brazi.

Rodesc în tine biruințele
Ca-n holde și-n livezi semințele,
Ca-n piepturile tari credințele.

Ți-s râurile înspumate-n văi,
Amiezi de foc ți se aprind în clăi,
Și foc e-n inimile de flăcăi.

Pădurile tresar din brume reci,
Pe-aici e slobod drumul pe poteci:
Stăpâni le suntem de atâția veci.

Se-ntrec la stâne fluiere de baci,
Și regi îți par acești nepoți de Traci,
Sau zei atotputernici și buiaci.

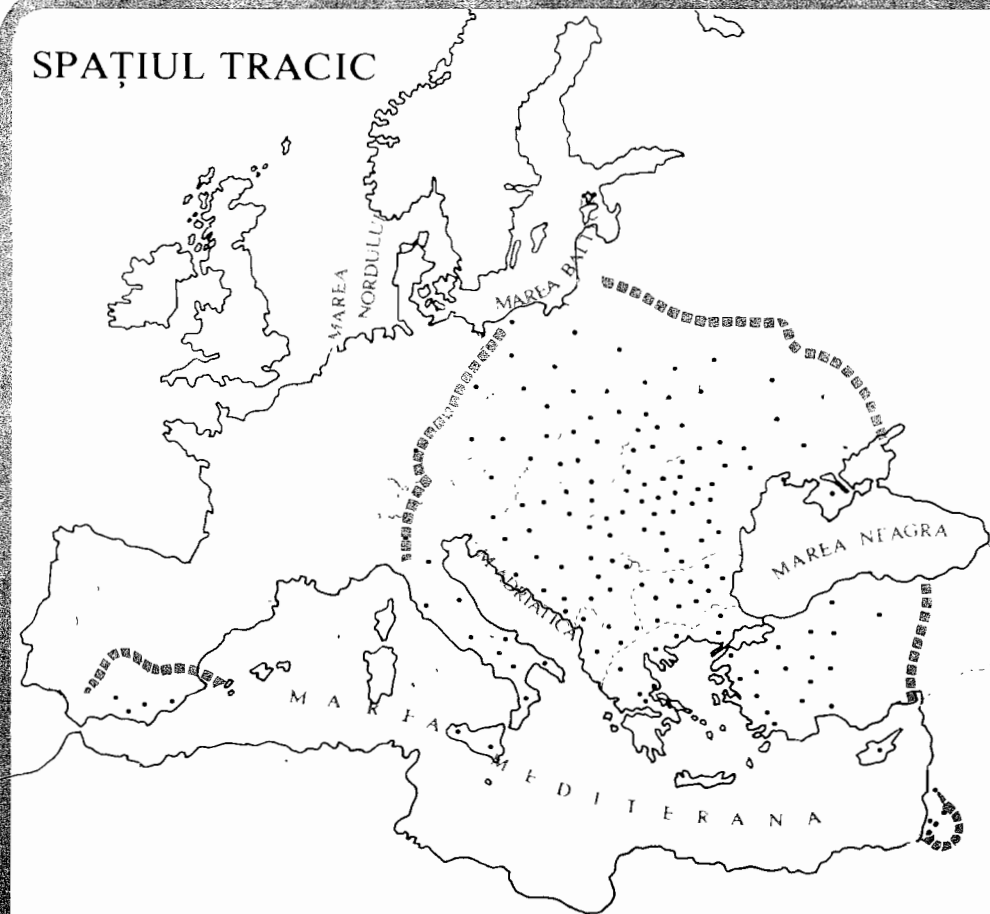
Cu munții, țară, și cu vânt pribeag,
Îți fâlfâi numele ca pe un steag,
Și steagului, smerit mă-nchin cu drag.

PETRE PASCU

SPAȚIUL TRACIC

Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume,
după cel al Indienilor (Herodot)

<i>Gabriel Iliescu: Noi considerații despre moneda "Koson"</i>	1
<i>L. Braccesi: Note privind tradiția pelasgică în jurul mării Adriatice</i>	6
<i>Gavrila Copil: Cercul "Deceneu" pentru studierea limbii și scrierii dace</i>	8
<i>Vasile Mocanu-Vetișanu: Satul Mălădia: un sat dacic?</i>	12
<i>Istoria poporului român în filatelic</i>	13
<i>Petre Pascu: Nepoți de Traci</i>	15

NOI TRACII
Redactia: Via Larga 11, Milano

Direttore responsabile: Sabino d'Acunto
Direz. Foro Traiano 1/A Roma - Reg. Trib. Roma n. 17282 del 31.5.78
Rivista mensile - Spedizione in abbonamento postale gruppo terzo (70%)